

— Сьогодні на моєму робітничому календарі 1976 рік. На-гора видано мною п'ять ешелонів надпланового вугілля,— сказав у одному з виступів Василь Супрун, Василь Васильович, як його шанобливо звуть на шахті і молодші, й старші.

Зодягнений з неабияким смаком, навіть елегантно, стрункий і гарний з лиця, Василь справляє враження добре натренованого спортсмена-гімнаста, а ще людини освіченої, яка не позичає ні чужих міркувань, ні образу, якщо він потрібен у розмові: колись він починав з поезії і навіть надрукував кілька віршів. Тільки руки, складені на колінах, густо подзьобані дрібними синцями, виказують у ньому шахтаря. Та ще й неабиякого: Василь нагороджений дипломом "Майстер — золоті руки". В двадцять шість років — наймолодшим на шахті — він одержав орден Трудового Червоного Прапора, затим кілька дипломів персонального переможця соцзмагання, два знаки "Шахтарська слава", більш як двадцять грамот та почесних грамот — за відмінну працю, відмінну службу в армії і навіть за взірцеве виховання дітей у піонерському таборі шахти № 4-5 ім. Ізотова. Але серед усіх грамот є одна, найбільш промовиста: в день суботника на честь 103-х роковин від дня народження В. І. Леніна Василь Супрун виконав норму на 1160% — трохи не за дванадцятьох вибійників!

Вони довгий час рубали в парі — одну зміну Віктор Довбиш, другу Василь. І п'ятирічку виконали майже одночасно. Впритул за ними, і наслідуючи їх, ішли Емеріх Добош, лагідний закарпатець з м'якеньким "л" у мові; Михайло Масалов, крутоплечий, трохи повільний у рухах ("Скільки років працюємо разом,— каже Василь Супрун,— а коли миємося в лазні, не надивимося на Михайла: плечі широченні, м'язи крупні, гарно окреслені. Силач!"); Едуард Ільковський — людина за багатьма свідченнями залізної волі (коли загинув старший Ільковський, Володимир Вячеславович, родичі вмовляли Едуарда кинути шахту, але він пішов рубати вугілля на ту ж ділянку, де рубав брат); Парамонов Олександр, Дмитро Кузнецов, про якого Віктор Довбиш каже: "Прохідник номер один".

Василь Васильович рубає красиво, сказати б, інтелектуально. Зубок його молотка, здається, ледь-ледь торкається шару — в одному місці, в другому, в третьому... І раптом довга черга, молоток майже по саму ручку йде у вугілля — й за кілька секунд униз летить метрова брила. Потім знову коротка розвідка — і знову брила! Тільки синювато-чорна курява клубочиться там, де щойно була блискуча стіна. Куряву ту швидко витягає вентиляційний вітерець. Можна зняти респіратор, тим більше що по сусідству вгорі ніхто не рубає, не підкурює. А Василь уже заходжується кріпити. Чиргикає пилочка, пахне сосною — не надихаєшся. І пісня. То Василь підмугикує, підбиваючи стояк. Дуже знайома пісня: ми-бо з Василем земляки, з одного села, і ще з дитинства знаємо пісні нашого краю.

Вчора згадували спільних знайомих, усіх Василевих родичів, наші луки, річку тиху... Та все ж найвеселіший спогад — Василів дід по матері, Свирид. Був він із себе непоказний — низенький, сивий і штани до самої смерті носив на очкурі. Проте, навіть старенького, Свирида побоювалися всі на селі силачі. Він був жилавий і силу мав неймовірну. Ідеш, бувало, з лугу з в'язкою осоки долівку потрусити, гульк — супиться од річки копиця сіна... Аж моторошно: наче вона сама собі йде. Вибралася на піщаний косогір, стала біля Свиридової повітки, осіла на землю, і з-під неї виходить Свирид, сивий, як лунь, утирається рукавом...

— Оце уяви собі,— озивається Василь,— скільки стояків виставляю я і скільки затяжок покладу за двадцять п'ять років роботи в шахті... Цілий Брянський ліс!

Василь працює по пояс роздягнений, і мені видно кожен його м'яз — напружений і сильний. Дарунок діда Свирида? Чи, може, батьків, чиє місце в шахті заступив Василь?

— Можна, Василю, спробувати рубать?

— А чого ж — можна.

У перші півтори-дві хвилини молоток видається не таким уже й важким, а трохи згодом — двопудовою гирею. Він виламує руку, сапає, пурхає, увійшовши вище зубка у вугілля, і несила вирвати його звідти, і не тільки грудка — грудочка з-під нього не падає. Налягаєш на нього вже обома руками, помагаєш плечем — дарма. За п'ятнадцять хвилин роботи — лантух вугілля. А дихати вже нічим, серце мало не вискочить, ноги й руки тремтять...

— Нічого, це тому, що не звук,— заспокоює Василь.— Та й вугілля тут міцне, не дуже-то вчешеш. У нас є така приказка: де саме вугілля валиться, там вибійник легко славиться. Всякі трапляються шари, і всі їх треба брати.

Вгорі уже закріплено, і Василь знову береться за молоток, знову гухкають униз брили і чути вже інший знайомий мотив.

По дорозі до лави — відстань до неї від ствола приблизно така ж, як і у Віктора Довбиша,— Василь казав:

— Обіцяють нас підвозити по штреку. О, тоді не та буде макуха! А зараз, поки доплуганишся до лави, вже й настрої не той. Настрої у нашій роботі, як і у всякій іншій, зрештою,— головне. На фабриках, заводах заради настрою розводять квіти в цехах, стіни фарбують у приємні кольори... А в нас колір один — чорний. Нам лишається тільки одне: психологічна естетика. Ось походи по нарядних і послухай. Там бурчать, там сваряться... А цього робити не можна. Яка вже потім робота, коли настрої тобі зіпсовано. У мене в бригаді так заведено: жартувати — жартуй, тільки не ображай, по ділу говори. А сваритися — зась. Є в нас у бригаді один милий об'єкт для жартів — Валя Боровков, ярославський сам. Кажемо йому, серйозно так: "Ай-я-яй, старієш, брат, старієш... Пора женитися". А він же ще юначок. Червоніє, соромиться та: "Ну, что вы, ребята, я еще ничево". І котить свої кругленькі "о", як обручки.— Василь усміхнувся (добре в нього виходить імітація) і додав: — Я його вчив рубати. Залишав "після уроків" і вчив. Хороший з нього роботяга вийшов, просто добрячий...

Василь Васильович — також інструктор при шахтній "Ізотовській школі". І, певно, не один учень цієї школи рубатиме вугілля так ювелірно, як учителі". А йому ж ще тільки тридцять три роки!

Якось я обмовився, що не бачу, не відчуваю ще, як писатиму про шахту, про хлопців.

— Та як,— озвався Василь, помовчавши таки довгенько,— перш за все не пиши красиво. Не треба гучних слів. А то, буває, приїде котрийсь літератор чи журналіст, повештається, подивиться, тоді як напише... Наче про легендарних героїв. Таке, знаєш, неприємно читати. Просто напиши, як є. Не підставляй п'єдесталів.— І подав флягу з холодною водою.— Пийнеш?..

Скільки разів за життя доводиться нам сходитися з добрими людьми чи товариством — у школі, в армії, вузі, на роботі, а потім розлучатися з ними, несучи в серці добру і тиху печаль, що не раз повернеться до нас у спогаді. Таких людей сотні й тисячі. Сотні й тисячі спогадів. Отож не раз і не два згадається мені, як ти, Вікторе, з доброю твоєю Ніною лікували мене від простуди медом та малиною, як частували сибірськими пельменями з юшкою; згадається й п'ятимісячний Інокентій, що ти міг би, Вікторе, посадити його на свою простору долоню і носити отак перед собою, як найдорожчий скарб.

Не раз і не два згадається мені, Василю, твоя мудра мова і товариська відвертість, якої не так-то вже й багато в житті.

А ще бачу я і довго бачитиму шахтарську ранкову зорю після третьої зміни, коли на дереві кожен листочок мовби вималюваний тонким пензлем, коли далина така прозора, що ковилу в степу видно, і тиша така, і повітря таке, що рукам крильми хочеться стати.

Тож хай світить вам, хлопці, щодень ясна і пахуча, як білий налив, ранкова зоря.